

Po stopách Lichtenštejnského panství, aneb jak jsem hledal zapomenuté patníky

Dr. Martin Plšek

Může za to Covid-19

Náhoda tomu chtěla, že jsem jednoho lednového dne roku 2021 na svých „home-offisových“ toulkách navštívil místo historického hraničnicku v lese na Pasekách. Po loňské podzimní těžbě v okolí jsem kámen postrádal. Až nyní jsem šel blíže, abych zjistil, proč hraničník z dálky nevidím. Ležel na zemi, zasněžený a zlomený vejpůl. Obec Lelekovice nechala kámen odvézt a opravit. Já vyhledal fotografie z doby před poničením a začal se pítit proč tam ten kámen vlastně je? Kdo a kdy ho tam umístil? Proč je na něm vytesáno FL S.B. 299? Co ta šifra znamená? A nejsou v okolí další kousky? Jak jsem pátral, začal jsem postupně odhalovat dávno zapomenutá tajemství našich předků.

Obr. 1: Hraničník FL299, kterým to všechno začalo. Vlevo před poničením Lesy města Brna, vpravo po opravě realizované obcí Lelekovice.

Vydal jsem se na sever. Hraničníky přede mnou rostly ze země jako houby po dešti. Byly číslovány a některé s letopočtem 1824. Nálezy mě podněcovaly k dalšímu hledání. Brzy jsem pochopil, že mezníky kopírují obecní hranici obce Vranov u Brna. Postupoval jsem dále a dále. Nacházel další a další zapomenuté kusy. Některé v bezvadném stavu, některé zlomené a pohozené v lese. Čím méně přístupný terén, tím byly starší, zachovalejší, krásnější.

Obr. 2: Kámen označený FL272 na obecní hranici Lelekovice – Vranov u Jelínka.

Zdolal jsem celou severní hranici Vranova až k silnici II/379 ve směru na Blansko. Tam stopy končí. Počátkem sedmdesátých let přerušila bývalou historickou hranici stavba silnice. Původní cesta zmizela, Kateřinský potok změnil své koryto, obecní hranice dnes vede jinudy.

Obr. 3: I takto vypadají některé kameny. Hraničník HP256 s vytesaným letopočtem 1824.

Nezanedbával jsem ani jižní část. Linie tam vede Babími doly až do Útěchova. Kameny jsou zde značně prořídlé. Jednak díky úpravě lesní cesty před desetiletími a také pro nízkou hloubku spodní vody. Blízký potok se často rozlévá a vytváří bahnitou nivu.

Nacházel jsem mezníky jednoduchého provedení, v podobě nahrubo otesaného kamene, i historické kousky označené letopočtem 1837. Dvoustleté solitéry ležely pobořené v potoku pod vrstvou nánosů hlíny a mechu. Nad hladinu často vyčnívala jen malá část. Za ty měsíce již vycvičené oko odhalilo podezřelý předmět 😊. Pomocí vojenské lopatky a

„jednoduchých strojů“ nalezených v okolí jsem kameny z potoka doslova vydoloval. Odměnou byl pohled na práci kameníků 1. poloviny 19. století.

Obr. 4: Některé kousky bylo třeba z potoka doslova vydolovat.

Došel jsem do Útěchova. Ten byl v minulém století enklávou a spadal pod obec Vranov. I zde okolní lesy patřily Lichtenštejnům. Hranice pokračuje k jihu a čeká na svůj objev (06/2022).

Během dobrodružných výprav jsem narazil na několik unikátů. V lese na malém prostoru hned tři kameny v těsném sousedství a historií téměř netknuté. Hraničníky s letopočtem 1763. Dva kousky s vyobrazenou Lichtenštejnskou korunkou datované rokem 1739 a označené iniciály tehdejšího panovníka. Pět úseků, kde jsou kameny ještě k vidění po obou stranách cest a potoků.

Pojďme dát nálezy do historických souvislostí

Severovýchodně od Brna mezi Vranovem a Křtinami se v minulosti nacházely hluboké lesy. Ve středověku jako součást Novohradských statků pojmenovaných podle Nového hradu vystavěného na strmém kopci mezi Blanskem a Adamovem. V roce 1637 Maxmilián

z Lichtenštejna dědí po své choti Kateřině Černohorské z Boskovic panství Bučovice a Pozořice (jako spolumajitel uváděn od roku 1604). Pozemky přecházejí pod správu Pozořického panství jako součást rozsáhlých držav Lichtenštejnů na Moravě.

Jak známo z jižní Moravy, Lichtenštejnové byli skvělí hospodáři, vizionáři a pečovatelé o krajinu. Uměli skvěle propojit ekonomické potřeby svého majetku s potřebami lidskými – kulturními. A tak i zde, v okolí Vranova, vzniká na přelomu 18. a 19. století unikátní dílo – Vranovsko-křtinský lichtenštejnský areál. Práce zahájil Alois I. Josef, kníže z Lichtenštejnu (1759–1805). Po jeho smrti v díle pokračoval jeho bratr Jan I. (1760–1836).

Obr. 5: Vlevo HP36 v blízkosti staletého buku, vpravo FL58 se skrytými symboly ICFVL 1739.

O nadstandardním vztahu Lichtenštejnů k Vranovu svědčí skutečnost, že tito osvědčení pánové, kteří po staletí spoluutvářeli evropské dějiny, odpočívají právě ve Vranově u Brna. To dělá z Vranova výjimečné, leč stále nedoceněné místo.

Abychom byli spravedliví, ne každý Lichtenštejn byl dobračisko. Hned ten první, povýšený do knížecího stavu, Karel I. z Lichtenštejna, neslavně proslul jako český zemský místodržící po bitvě na Bílé hoře. Císařem jmenovaný do role soudce a vykonavatele stavovské exekuce. Za dobře odvedenou práci náležela odměna – statky zkonfiskované českým stavům.

Šlechta, která po staletí vlastnila rozsáhlé majetky na území Čech a Moravy, o ně ve 20. století přichází. Nejprve na základě rozsáhlé pozemkové reformy z roku 1919 a definitivně po II. světové válce. Rod Lichtenštejnů byl co do rozlohy největším držitelem zemědělské a lesní půdy na Moravě. Právní spory ohledně tzv. záboru a přiznání náhrad za zestátněný majetek se táhly celou první republiku. Pozemková reforma nebyla fakticky nikdy dokončena. František Josef II., kníže z Lichtenštejna, s nástupem protektorátu dokonce vyvíjí úsilí o navrácení pozemků přes německou správu.

Vyvlastňované pozemky pozořického panství postupně přecházely pod správu Vysoké školy zemědělské v Brně. Z iniciativy profesorského sboru vzniká k 1.1.1923 Školní lesní statek Adamov. Polesí Vranov a rozsáhlý majetek v okolí Pozořic setrvává pod vlivem Lichtenštejnů do července 1945, kdy byl na základě Benešových dekretů konfiskován.

Dnes jsou lesy mezi Vranovem a Křtinami ve vlastnictví Mendelovy univerzity v Brně, která v nich hospodaří prostřednictvím Školního lesního podniku Masarykův les Křtiny. Lesy ČR obstarávají jihovýchodní pozořické statky a malou část nad Vranovem. Pro úplnost dodejme, že severozápadní hranice bývalého panství sousedí po staletí s majetky města Brna, které dnes spravují Lesy města Brna.

Budování hraniční linie

Podle nálezů v terénu si Lichtenštejní majetek obehnali hraničními kameny v letech 1739 a 1763, tedy dlouho před Josefínskými reformami. Jen pro zajímavost, rok 1763 bývá vztahován k 1. vojenskému mapování území rakouského císařství (bez podrobného měření).

Rok 1824 je počátkem budování triangulační zeměměřičské sítě na Moravě. V té době také zřejmě dochází k přebudování severní hraniční linie novými hraničníky. Impulzem mohly být potřeby II. vojenského mapování i přesnější zaměřování pozemků v krajině pro účely právě vznikajícího Císařského stabilního katastru (historický předchůdce dnešního katastru nemovitostí). Jižní úsek hranice byl dle údajů na kamenech kompletován v roce 1837.

Na dochovaných katastrálních mapách Vranova z roku 1826 jsou severní hraničníky umístěny v lomových bodech hranice a nesou označení SB HP 1763. Stejně tak v katastrální evidenci z roku 1893. Zajímavostí může být, že na mapách ze stejného období, ale z pohledu okolních obcí, jsou označeny SB HP 1824.

Nalezené mezníky tedy od sebe oddělovaly jednotlivá feudálních panství. Takto vytvořená linie se stala podkladem pro vznik katastrálních území, jaká známe dnes. V podstatě, jak to tehdy pánové vytyčili, tak to zůstalo do současnosti.

Obr. 6: Dobové mapy s vyobrazením části obecní hranice Lelekovice – Vranov [zdroj: mza.cz].

Vranovsko-křtinský areál představuje bývalé Pozořické panství (Herrschaft Pozoritz) knížectví Lichtenštejnského (Fürstentum Liechtenstein). Severní hranice sousedila s Panstvím kuřimským (Herrschaft Gurein), které toho času spadalo pod město Brno (Stadt Brünn). Jižním sousedem bylo Staré Brno (Herrschaft Alt Brünn).

Označení na kamenech

Podél hranice se lze setkat s následujícími symboly:

- S.B. - Stadt Brünn (město Brno)
- HG - Herrschaft Gurein (Panství kuřimské)
- FL - Fürst von Liechtenstein (kníže Lichtenštejn)
- HP - Herrschaft Pozoritz (Panství pozořické)
- FS - Fürst von Schönburg-Hartenstein (kníže Schönburg-Hartenstein)
- HAB - Herrschaft Alt Brünn (Panství Staré Brno)
- HR – Herrschaft Rzeczkowitz (Panství Řečkovice)

Kameny jsou z vranovské strany číslované. V severní části mají zpravidla vytesané znaky FL SB HG a někde i letopočet 1824. V jižní části pak symboly FL HAB a letopočet 1837. Podél cest

nebo potoka jsou mezníky v páru po obou stranách ve vzdálenosti cca 4,1m. Protilehlý kus nese povětšinou označení HP SB 1824 (sever), popř. HP HAB 1837 (jih) a je bez čísla.

Numerické údaje jsou dvojího druhu. Symbol FL následovaný pořadovým číslem a údaj ve tvaru II<číslo>. Podle způsobu vyobrazení písmen a číslic se lze domnívat, že záznamy na tom samém kameni nepocházejí z jedné epochy.

Obr. 7: Číslování na kamenech je dvojího druhu (zde N62).

Do roku 1824 nebyly zřejmě hraničníky číslovány vůbec. V roce 1824 a 1837 přichází úřední údaj II<číslo>. Toto číslování je však podél hranice neúplné. Nachází se pouze na historických kamenech a roste oběma směry od trojmezí katastrů Lelekovice-Vranov-Jehnice.

Obr. 8: Modernější provedení hraničního kamene FL377 v Babích dolech.

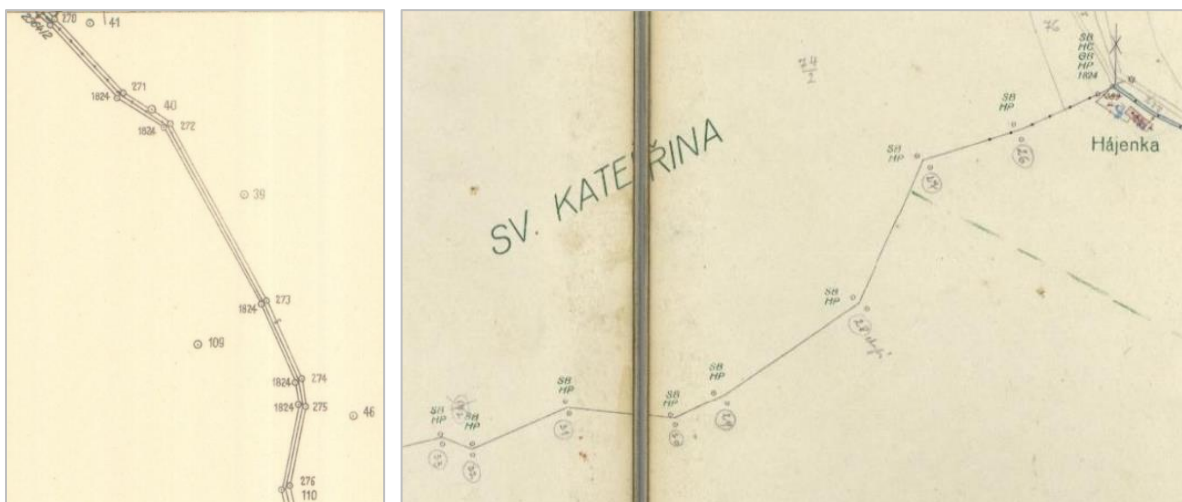
Ucelenou řadu nabízí FL značení. Je použito i na strohých kamenech v Babích dolech. Hraničník číslo 1 se zřejmě nacházel při ústí Kateřinského potoka (Šebrovky) do řeky Svitavy. Oblast soutoku je dnes však značně pozměněna. Mezník 390 lze nalézt na druhém konci hranice v potoku pod Útěchovem. Následuje kámen FL173 s vytesaným symbolem ČSR. Jako

by práci přerušila 1. světová válka, vznik nové republiky a následná ztráta práv k hospodaření nad vlastními pozemky. Z dochovaných archivních map lze usuzovat, že přečíslování Lichtenštejnů na formát FL<číslo> pochází až z přelomu (počátku) 20. století.

Dvacáté století

Na mapě evidence nemovitostí Ústřední správy geodézie a kartografie z roku 1965 jsou hraničníky znázorněny téměř v kompletním stavu. Jsou označeny FL číslováním. Některé severní kousky jsou datované letopočtem 1824. V práci jsou zakresleny i blízké geodetické body v krajině, tzv. PPBP (podrobné polohové bodové pole) z roku 1944.

Podrobným mapováním hraničníků se zabývali pánové i dříve. Na mapě z roku 1913 je zdokumentovaná severní a jižní část vranovské hranice. Tužkou jsou označené nalezené i chybějící kameny od trojmezního hraničníku FL24 u bývalé hájenky, dnes uprostřed zatáčky silnice II/379 ve směru na Blansko, po FL390 pod Útěchovem. Otázkou zůstává, z jaké doby poznámky pocházejí.

Obr. 9: a) Mapa z roku 1965 s úsekem obecní hranice Lelekovice – Vranov u Jelínka.
b) Zakreslené hraničníky na podkladu mapy z roku 1913 u dnešní silnice II/379 [zdroj: mza.cz].

Pokračujeme do Bílovic nad Svitavou

V roce 1923 se Útěchov stává samostatnou obcí. V následujících letech dochází ke změně obecní hranice v západní části obce. Původní Lichtenštejnská linie pokračuje údolím Rakoveckého potoka a odděluje obec Ořešín od Bílovic nad Svitavou.

Období pozemkové reformy je zřejmě obdobím devastace historických hraničníků v této oblasti. Staré kameny jsou nahrazeny monolitickými žulovými kvádry s vytesanými iniciály ČSR – F.S. (Československá republika – Fürst Schönburg-Hartenstein).

Novým vlastníkem statku Bílovice na východní straně hranice se stal po roce 1918 československý stát. Hospodářem pak od roku 1923 Vysoká škola zemědělská v Brně. Statek Řečkovice zůstal i nadále v majetku rodu Schönburg-Hartenstein. Tento starý saský rod

vlastnil kromě známého zámku Červená Lhota od 2. pol. 18. století také přilehlá panství Herrschaft Alt-Brünn/Staré Brno (HAB) a Königsfeld/Královo Pole (HK). Po válce jsou lesy a polnosti znárodněny a spolu s majetkem Lichtenštejnů zahrnuty do polesí Vranov.

Prvorepublikové mezníky ČSR F.S. jsou zde číslovány vzestupně počínaje ČSR 191. Navazují tak na již zmíněný kámen ČSR 173 nalezený v údolí potoka západně od Útěchova jako pokračování souvislé řady Lichtenštejnských mezníků táhnoucí se od Vranova a končící značkou FL 390. Asi kilometr jižně u pramene Rakoveckého potoka lze v lese nalézt opuštěný kámen označený FL 405. Naproti přes cestu se krčí strohý hraničník s nápisem ČSR FS 191. Dvě hraniční cesty s odlišným číslováním. Podobné nálezy jsou k vidění průběžné podél bílovické hranice. Dva povalené hraničníky na jednom místě – jeden ČSR 248, druhý FL 459. Dokonce dvě čísla na jednom kusu kamene.

*Obr. 10: Vlevo hraničník s dvojitým číslováním FL474 / ČSR265.
Vpravo poškozený a přeznačený trojmezník HP – HAB – HR 1826.*

V zákoutí U Rakovce byl objeven raritní trojmezní kámen HP-HAB-HK. Setkání hned tří feudálních panství. Letopočet 1837. Lichtenštejnská stěna hraničníku je nápadně poničena. Iniciály HP byly odstraněny – přibýlo ČSR číslování. Jak se ukázalo, je takové počínání na bílovické hranici pravidlem. Původní označení HP FL je z kamenů necitlivě odsekáváno. Pokud kámen zásah vydržel, byl přeznačen na ČSR. Dělo se tak zřejmě v důsledku národnostních aktivit po vzniku republiky v roce 1918.

Obr. 11: Některé kameny by mohly vyprávět. Vše co připomínalo bývalé pořádky muselo zmizet...

Linie pokračuje do kopce na Kněží horu mimo současnou obecní hranici. Historické FL mezníky se znovu objevují až za kopcem, kde zdolávají další z místních vrcholů. Lemují zde zaniklou cestu směřující k hájovně U Jezírka.

V trojmezí katastrů Ořešín – Soběšice – Bílovice nad Svitavou, v málo přístupném terénu, na nás čeká další výjimečný kousek. Trojhranný mezník HP – HAB – HR, tentokrát datovaný do roku 1826. Žel značně poškozený.

Za Lesní školou Lipka se hranice kroutí k potoku Melatin. Historické hraničníky z roku 1837 jsou opět nahrazeny žulovými hranoly ČSR F.S. z 1. poloviny 20. století. Další část hranice čeká na své objevy (09/2022).

Zánik panství – slavný byl to den

Na podzim roku 2022 probíhalo zkoumání posledního neprobádaného úseku Lichtenštejnské hranice v okolí Vranova. Linie mezníků táhnoucí se od Lelekovic je zakončena na rozcestí u státní silnice Vranov – Šebrov kamenem FL241. Naproti v houští byl objeven mezník FL64. Proč tento skok v číslování?

Silnice III/37915 z Vranova do Šebrova se započala budovat v roce 1911, avšak byla dokončena až po válečných útrapách ve 20. letech 20. století. Původní cesta na Vranov vedla jinudy – pár desítek metrů západním směrem dnes zarostlým úvozem. Obcházela Vranovský

žleb (pramen Vranovského potoka – současná ostrá zatáčka u motokrosu). Do obce se napojovala u křížku pod Nekonečnem (u bývalé Knihy).

Podél staré cesty jsou stále patrné kamenné milníky. Hned na počátku nalezneme skloněný mezník FL239. Na protější straně silnice byla také objevena druhá hraniční linie, tentokrát se vzestupným číslováním (kámen FL68). Odchyluje se od obecní hranice mířící k řece Svitavě a lemuje pozemky motokrosu.

Obr. 12: Starý úvoz na Vranov s Lichtenštejnským mezníkem FL239.

Dne 7. září 1848 bylo zrušeno poddanství a vrchnostenská role panství (tzv. patrimoniální správa). Jednalo se o veřejnou správu, kterou vrchnost vykonávala na svých statcích jako součást státní politiky království. Zahrnovala jak obhospodařování majetku, tak správní a soudní moc vůči poddaným. Panství jako takové se de facto měnilo na hospodářský statek (velkostatek) a nezahrnuje již obec jako takové.

Obr. 13: Poslední nalezený jižní hraničník intravilánu Vranova FL146 u Kapličky.

Hranice Lichtenštejnských pozemků v okolí Vranova tedy kopíruje intravilán obce. Všechny čtyři směry se stýkají na rozcestí severně od obce. Část původních hraničníků byla zničena při budování zmíněné silnice v počátku 20. století.

Kameny jsou kolem vnitřního Vranova bez letopočtu, ale s uceleným číslováním. Obchází louky, ovocné sady, zahrady. Mizí v zastavěné části obce. Poslední nalezený mezník od severu nese označení FL101 (pod pramenem Ponávky), od jihu pak FL146 (u Kapličky) (stav k III/2023).

Tady si musí autor povzdechnout. Pátrání po kamenech v blízkosti lidských obydlí nebylo často radostné. Vranov – historické poutní místo, světoznámá hrobka rodu Lichtenštejnů. Přesto je okolí obce poseto obrovskými skládkami odpadu zarostlými do vegetace. V údolí i na kopcích, v lesích i na loukách. Podle obsahu lze nepořádek datovat na 60. – 70. léta 20. století (převažuje sklo a kov) a 80. - 90. léta 20. století (přibývají plasty). Jdete lesem a sklo skřípe pod nohama. Lidé jsou různí. S troškou schovávavosti snad lze pochopit nepořádek ze zahrady za plotem. Ale rezavé jízdní kolo, hrnce a lékárenské lahvičky z první republiky, obsah staré garáže, kuchyňský mixér, láhve od oleje z dob normalizace – na kopci uprostřed lesa – to prosím nechápu.

Výsledky pátrání

Dobrodružnými výpravami v letech 2022 a 2023 byla prozkoumána západní hranice bývalého Lichtenštejnského panství v délce 16,3 km. Nalezeno bylo 247 kamenů z toho 75 více či méně poškozených. Vnější hranice Vranova v délce 8,5 km odkryla 123 hraničníků z odhadnutého počtu cca 240 možných kusů. Výjimečně zachovalá a souvislá Lelekovická část se může pyšnit 25 kameny z 56 kusů. Moderními technologiemi zde byly nalezeny i podzemní pozůstatky dnes již neexistujících mezníků. Průzkum vnitřní hranice Vranova v délce 5,0 km přispěl 65 nálezy.

Na hranicích Útěchova a Bílovic nad Svitavou bylo v často nepřístupném terénu objeveno 104 kousků. Většinou se jednalo o přeznačené Lichtenštejnské hraničníky nebo prvorepublikové žulové mezníky. Za ojedinělé lze v tomto úseku považovat dva trojmezní hranoly datované do roku 1826 a 1837.

Celkem bylo objeveno 5 úseků, kde jsou hraničníky stále k vidění po obou stranách cesty nebo potoka. Raritním nálezem byla trojice velmi zachovalých mezníků v místě přechodu hraniční linie v cestu.

Statistika nálezů podle letopočtů vytesaných na kamenech:

- 2x 1739 s Lichtenštejnskou korunkou a znaky ICFVL (Iohann Carl Fürst von Liechtenstein)
- 5x 1763
- 32x 1824
- 1x 1826
- 30x 1837

Obr. 14: Ojedinělé místo, kde jsou hraničníky ještě po obou stranách cesty.

Suma sumárum, nálezy pocházejí z období budování hranice v letech 1739, 1763, 1824 a 1837. Nedatované kameny v modernějším provedení byly umístěny někdy do roku 1918 (přesná datace je stále předmětem bádání).

Ochrana a obnova

Porovnáním nálezů se záznamy z roku 1965 zjistíme výrazný pokles počtu mezníků podél celé hraniční linie. Za posledních 50 let zmizelo >50 % hraničníků. Nabízí se otázka proč? Necitlivá lesní těžba posledních let, kdy těžké stroje devastují nejen cesty, ale i samotný les? Rozšiřování cest? Kam se kameny poděly?

Obr. 15: Hospodaření Mendelovy univerzity na školních pozemcích. Moderní ekologické způsoby práce podle posledních vědeckých poznatků. Tohle se učí studenti na přednáškách? Tak se to správně dělá? Hraničníky v takovém prostředí nemají šanci přežít.

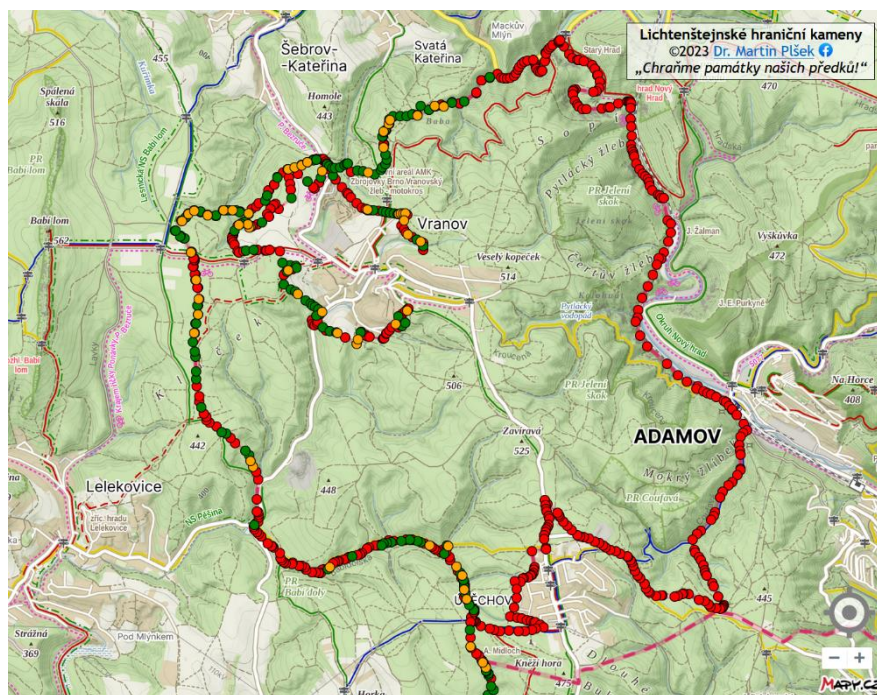
Častý návštěvník místních lesů dojde velmi rychle k přesvědčení, že rychlý úbytek je dílem posledních 10 - 20let. Staré a pracné způsoby těžby byly nahrazeny moderními a pohodlnými. Pohodlnými pro člověka, avšak necitlivými k přírodě. Důraz je kladen na zisk, vše ostatní jde stranou. Vranovské lesy se staly plantáží pro dřevařský průmysl. Těžba výrazně převyšuje nový růst. Za pár let celá generace nepozná vzrostlý les. Již nyní vidíme zbytky staletých pařezů, ale majestátný buk, dub nebo modřín je k pohledání. V této souvislosti je také úsměvné, když nějaký ten pan „hospodář“ usilovně bojuje s cyklisty a lesními traily. Devastaci prostoru těžkou technikou přitom nevnímá.

Úcta současníků k minulosti je často velmi malá. Příkladem může být příběh zničeného mezníku FL299 při těžbě lesa na podzim 2021. Dotyční vědí, že způsobili škodu, ale neudělají nic. Čekají, že si toho nikdo nevšimne a problém se vyřeší sám, plynutím času.

Vztah k hodnotám často pramení z obecné neznalosti. Tento příspěvek si proto klade za cíl obeznámit potencionální návštěvníky vranovských a bílovických lesů s objekty, na které mohou při svých procházkách narazit.

Položme si základní otázku: „Chceme hraničníky chránit? Nebo ničit?“. Pokud se shodneme na potřebě zachovat dědictví předků i pro příští generace, je řešení poměrně jednoduché:

1. **Zmapování hraničníků**, tj. vytvoření uceleného díla mapujícího historickou hranici Vranovsko-křtinského areálu.
2. **Nastavení procesů každodenní práce lesních hospodářů:**
 - O kamenech víme a ty chráníme.
 - Při poškození sjednáme nápravu.
 - Pokud kámen překáží, např. v budování nové cesty, zvolíme větší vzdálenost od osy cesty.
 - Pamatujeme, že se jedná o hraniční kámen, tedy mezník lomového bodu hranice.
 - Respektujeme historickou hodnotu.
3. **Nalezení chybějících kusů:**
 - Byly kameny v minulosti někde sváženy, pokud bránily lesnímu hospodářství?
 - Bohužel, někdy jsou k vidění v blízkých soukromých zahradách. Přitom hraničník má svoji hodnotu pouze tam, kde je umístěn. Navíc, výroba nového krásného kamene je levnější než běžný náhrobek. Ten zašlý, mechový, věkem zchátralý nechejme, prosím, tam, kde je.
4. **Obnova hraničníků:**
 - Oprava poškozených mezníků zkušeným kameníkem.
 - Znovu usazení vyvalených a nestabilních kusů . Nejlépe na místo samé, neboť kameny byly v lese dříve než Křovákovo [S-JTSK](#) (souřadný systém používaný v Česku k zaměřování pozemků). Pokud není zřejmé původní umístění, zaměří geodet.
 - Chybějící kusy nahradit novými a nevšední (však hraničník nemusí vypadat jako „kostka“).
 - Navrácení původního vzhledu – bílý vápenný nátěr s červeným, popř. černým popisem.

Obr. 16: Mapování hraničníků: zelený bod = nalezený hraničník, oranžový bod = poškozený hraničník, červený bod = lomový bod hranice.

Součástí obnovy může být vybudování naučné stezky, nazvané třeba: „Po stopách Lichtenštejnského panství“. Citlivé QR kódy mohou návštěvníka v krajině nasměrovat a poskytnout cenné historické souvislosti. Vše online s použitím chytrého telefonu.

Závěr

Soubor hraničních kamenů bývalých Pánů v okolí Vranova u Brna je unikátním dědictvím našich předků. Je výjimečný svojí délkou, počtem i stářím (1739–1837). Zaslouží si naši ochranu.

Bylo by krásné obnovit původní hranici Vranovsko-křtinského areálu – bývalého Lichtenštejnského panství. Patník v každém lomovém bodu hranice, po obou stranách cest a potoků. Poškozené, vyvalené a nestabilní kameny opravit. Ztracené nalézt, popř. vyrobit nové a nevšední. Okolní krajina získá turistickou přitažlivost. Obce ležící uvnitř pomyslného kruhu atraktivitu a výjimečnost.

Současným hospodářům se nabízí mimořádná příležitost ukázat, že lze skloubit každodenní lesní práci s citlivou péčí o krajinu a s respektováním díla našich předků. Vždyť hraničníky jsou němými svědky společné historie i pomíjivosti času. Svědectvím života dávno minulého, které by nemělo být zapomenuto, a o které bychom měli pečovat s péčí řádného hospodáře.

Vydejte se po stopách Lichtenštejnského panství i Vy!

<https://plsek.eu/liechtenstein.html>